

PREDGOVOR

Često razmišljam o neobičnom spletu okolnosti koji me je doveo do dugogodišnje saradnje sa najizuzetnijom i najistaknutijom ličnošću mog doba. Da mi filozofski način razmišljanja nije stran, mogao bih se zapitati koliko svako od nas može biti gospodar svoje sudbine ili da li uopšte možemo predvideti dalekosežne posledice događaja koji su nam se u to vreme činili beznačajni.

Na primer, moj rođak Artur predložio me je za pomoćnog hirurga u Petoj nortamberlandskoj pešadiji jer je mislio da će mi to biti korisno iskustvo, ali nije mogao ni da pretpostavi da će me posle pet meseci poslati u Avganistan. U to vreme sukob, kasnije poznat kao Drugi anglo-avganistanski rat, još nije počeo. Kako protumačiti pojavu islamskog pobunjenika u Majvandu koji je nervoznim pokretom prsta na obaraču poslao metak pravo u moje rame? Tad je devetsto Britanaca i Indijaca izgubilo živote i nesumnjivo je nameravao da i ja budem jedan od njih. Međutim, loše je ciljao. Iako sam bio ozbiljno ranjen, spasio me je Džek Marej, moj dobrodušni i odani pomoćnik, koji je uspeo da me prenese preko tri kilometra neprijateljske teritorije do britanskih položaja.

Marej je preminuo u Kandaharu u septembru iste godine i nikad nije saznao da su me poslali kući kao ratnog invalida i da sam posle toga nekoliko meseci posvetio pomalo rasipničkom životu na londonskim društvenim marginama, odužujući mu se za sve napore koje je uložio da me spase. Na kraju tog perioda ozbiljno sam razmišljao da se preselim na južnu obalu, što je postalo neophodno zbog surove stvarnosti mog sve slabijeg finansijskog stanja. Mnogi su mi govorili da bi morski vazduh prijao mom zdravlju. Jeftinije sobe u Londonu bile bi mnogo poželjniji izbor. Malo je nedostajalo da iznajmim stan sa berzanskim mešetarom u Juston roudu. Pošto razgovor s njim nije bio uspešan, odmah sam odlučio da ću otići u Hejstings, koji možda nije tako gostoljubiv kao Brajton, ali duplo je jeftiniji. Spakovao sam sve svoje stvari i bio spreman za polazak.

Sad dolazimo do Henrija Stamforda, poznanika, ali ne i bliskog prijatelja, koji je u bolnici Sveti Bart previjao rane. Da prethodne noći nije pio, ne bi imao glavobolju, a da nije imao glavobolju, verovatno ne bi uzeo slobodan dan i otišao bi u laboratoriju, gde i sada radi. Dok se zamajavao po Pikadiliju, odlučio je da ode u prodavnicu *Artur Liberti ist Indija haus* u Ulici Regent i kupi poklon supruzi. Uvek se osećam čudno kad pomislim da me ne bi sasvim slučajno sreo dok sam izlazio iz bara Kriterion da je išao drugom stranom ulice, i konačno, nikad ne bih upoznao Šerloka Holmsa.

Kao što sam već negde napisao, Stamford mi je nagevestio da bih mogao da delim stan sa čovekom koji radi s njim u bolnici. Pretpostavljao je da je analitički hemičar.

Stamford me je upoznao sa Holmsom, koji je tada ispitivao metod odvajanja mrlja od krvi. Naš prvi susret je bio čudan, zbunjujući i, svakako, nezaboravan... pravi pokazatelj svega što se posle toga događalo.

Upoznavanje sa Holmsom predstavljalo je značajnu prekretnicu u mom životu. Nikad nisam nameravao da se bavim pisanjem, a samu pomisao o izdavanju knjiga bih, svakako, ismejao. Ipak, mislim da mogu reći, iskreno i bez laskanja sebi, da sam postao vrlo poznat prvenstveno zbog metoda koji sam koristio da hronološki zabeležim doživljaje izuzetnog čoveka. Bio sam neizmerno počastvovan kada su me pozvali da održim govor na komemoraciji priređenoj povodom njegove smrti u Vestminsterskoj opatiji, ali poziv sam ljubazno odbio. Holms se često rugao mom pripovedačkom stilu. Da sam stao za govornicu, imao bih utisak da stoji pored mene i dobronamerno se podsmeva svemu što bih rekao nad njegovim odrom.

Uvek je smatrao da precenjujem njegove sposobnosti i nenadmašno pronicljiv um. Imao je običaj da ismejava tok mog pripovedanja jer sam na kraju davao rešenje do koga je on, zaklinjao se, došao dedukcijom u uvodnim odeljcima. Često me je optuživao za prizemni romantizam i smatrao da nisam ništa bolji pisac od običnih piskarala. Ipak, mislim da je bio nepravedan prema meni. Nikad ga, dok smo sarađivali, nisam video da je pročitao nijedno delo iz beletristike – osim onih najgorih primera senzacionalističke literature – i iako ne mogu da se pohvalim snagom svojih opisa, odgovorno tvrdim da su sasvim prikladni i da ni Holms ne bi mogao bolje da ih napiše. Mogu reći da je

sam Holms to skoro i priznao kad je konačno uzeo olovku i svojim rečima opisao neobičan slučaj Godfrija Imsvorta, koji je objavljen kao *Izbeljeni vojnik*. Naslov je, po mom mišljenju bio daleko od savršenog jer bi izbeljivanje bilo primerenije upotrebljeno za neki odevni predmet.

Kao što sam spomenuo, dobio sam nekoliko priznanja za svoj literarni trud, ali to mi, naravno, nikad nije bilo najvažnije. Zbog raznih sudbinskih obrta koje sam već opisao, izabran sam da obelodanim sva dostignuća najistaknutijeg svetskog detektiva i predstavim šezdeset njegovih doživljaja oduševljenoj čitalačkoj publici. Za mene je, međutim, naše dugogodišnje prijateljstvo bilo mnogo vrednije.

Prošlo je godinu dana otkad je Holmsovo ispruženo i beživotno telo pronađeno u njegovom domu u Daunsu, a njegov um zauvek umiren. Kada sam čuo tu vest, shvatio sam da nisam izgubio samo najbližeg prijatelja i saradnika već, u svakom pogledu, i sam razlog svog postojanja. Dva braka, troje dece, sedam unučadi, uspešna lekarska karijera i orden za zasluge koga mi je uručilo Njegovo kraljevsko visočanstvo kralj Edvard VII 1908. godine, sasvim su dovoljna dostignuća za svakog, ali ne i za mene. Nedostaje mi svakog dana i ponekad, kad sam potpuno priseban, čini mi se da i dalje čujem dobro poznate reči: „Igra je počela, Votson!“ Jedina svrha im je da me podsete da nikad više neću uroniti u tamu i ustalasanu izmaglicu Ulice Bejker sa vernim službenim revolverom u ruci. Često razmišljam o Holmsu, koji me čeka iza velike senke, koja mora doći po svakog od nas, i iskreno žudim da mu se pridružim. Usamljen sam. Moja stara rana me neprestano muči, a dok

užasni i besmisleni rat hara kontinentom, osećam da više uopšte ne mogu da shvatim svet u kome živim.

Zbog čega, dakle, poslednji put uzimam olovku iako znam da sam budim sećanja koja je, možda, bolje zaboraviti? Možda su moji razlozi sebični. Možda, kao i mnogi stari koji su život ostavili za sobom, i ja tražim bilo kakvu utehu. Medicinske sestre koje se brinu o meni uveravaju me da pisanje ima terapeutsko dejstvo i da će me sprečiti da zapadam u uobičajena raspoloženja. Ipak, postoji još jedan razlog.

Doživljaji opisani u pričama *Čovek sa kačketom* i *Kuća svile* su, u nekom pogledu, najuzbudljiviji slučajevi u karijeri Šerloka Holmsa, ali u to vreme nisam mogao da ih objavim, a razlozi će vam uskoro biti potpuno jasni. Pošto su ove dve priče neraskidivo povezane, moram ih zajedno ispričati. Štaviše, oduvek sam želeo da ih pribeležim kako bih dovršio Holmsov kanon. U tom poduhvatu izgledam kao hemičar u potrazi za formulom ili kao filatelist koji skuplja retke marke, ali ne može da bude sasvim ponosan na svoju kolekciju jer mu dva ili tri primerka stalno izmiču. Ne mogu da sprečim samog sebe u toj nameri. Moram da završim priču o Holmsu.

To ranije nisam mogao da uradim – ne samo zbog Holmsove dobro poznate netrpeljivosti prema publicitetu. Ne, događaji koje ću opisati bili su jednostavno suviše strašni i potresni da bi se pojavili u štampi. I dalje su. Bez preterivanja bih mogao nagovestiti da bi verovatno uništili celokupno društveno tkanje, posebno u ratno vreme, a to ne mogu da dozvolim. Kad završim, a pretpostavljam da ću

imati snage da obavim takav zadatak, spakovaću rukopis i poslati ga u sef firme Koks i kompani u Čering krosu, gde se čuvaju još neka moja lična dokumenta. Priložiću i uputstvo da se paket ne otvara sledećih sto godina. Ne mogu ni da zamislim kako će svet tad izgledati, kakav napredak će čovečanstvo dostići, ali možda će budući čitaoci bolje podnositi skandale i korupciju od sadašnjih. Njima zaveštavam još jedan i poslednji portret Šerloka Holmsa iz perspektive koju još nisu videli.

Ipak, protraćio sam suviše snage na priču o sebi. Trebalo je već da otvorim vrata u Ulici Bejker broj 221b i uđem u sobu u kojoj su počeli mnogi doživljaji. Sasvim jasno mogu da vidim odsjaj lampe iza prozorskog stakla i sedamnaest stepenika koji me dozivaju sa ulice. Čini mi se da su daleko; već dugo nisam bio tamo. Da. Vidim ga, drži lulu. Okreće se prema meni. Osmehuje se. „Igra je počela...”

VIMBLDONSKI ANTIKVAR

„Grip je vrlo neprijatna bolest”, primetio je Šerlok Holms, „ali imate pravo ako mislite da će se dete brzo oporaviti uz pomoć vaše supruge.”

„I ja se iskreno nadam”, odgovorio sam, zanemio i začuđeno ga pogledao. Hteo sam da popijem malo čaja, ali posle njegove opaske spustio sam i šoljicu i tacnu tako snažno na sto da se zamalo nisu razbili u paramparčad. „Za boga milog, Holmse!”, uzviknuo sam. „Pročitali ste mi misli. Zakleo bih se da ni reč nisam rekao ni o detetu niti o njegovoj bolesti. Znae da je moja supruga otputovala – što nije teško zaključiti pošto sam ovde, ali uopšte nisam spomenuo zbog čega nije kod kuće, a siguran sam da ni svojim ponašanjem ništa nisam otkrio.”

Razgovor smo vodili krajem novembra 1890. godine. London je bio okovan nemilosrdnom zimom. Napolju je bilo toliko hladno da se činilo da su se ulične lampe potpuno smrzle, a ono malo svetla koje su davale gušila je neprestana magla. Ljudi su se kretali po trotoarima kao duhovi pognute glave i umotanog lica dok su kola uličnih prodavaca tandrkala pored njih, a konji koji su ih vukli jedva čekali da se vrata u topli dom. Bilo mi je drago što

sam unutra gde vatra plamti u kaminu, gde se kroz vazduh širi poznati miris duvana i gde imate osećaj da je sve na svom mestu iako je moj prijatelj odlučio da se okruži potpunim metežom i neredom.

Holmsa sam telegramom obavestio o nameri da izvesno vreme boravim kod njega u svojoj staroj sobi i oduševljeno sam primio njegov potvrđan odgovor. Moja ordinacija je mogla da radi i bez mene. Bio sam privremeno sam, a trebalo je i da negujem prijatelja sve dok se ne uverim da se sasvim oporavio. Naime, Holms se namerno izgladnjivao tri dana i noći. Nije uzimao ni hranu ni vodu kako bi ubedio lupeža Kalvertona Smita da je na samrti. Smicalica je uspela, a gospodin Smit se našao u sposobnim rukama inspektora Mortona iz Skotland jarda. Ipak, i dalje zabrinut za Holmsa, koji se izložio velikim naporima, pomislio sam da bi bilo poželjno da se brinem o njemu sve dok mu se metabolizam ne oporavi.

Zbog toga mi je bilo drago kad sam video da uživa u punom tanjiru kolača sa kremom i medom od ljubičica, kao i u čokoladnoj torti i čaju koje je gospođa Hadson donela na poslužavniku i postavila za nas dvojicu. Holms se zaista oporavljao. Sedeo je sa ispruženim nogama ispred kamina u kućnom ogrtaču udobno zavaljen u velikoj fotelji. Uvek je bio izuzetno mršav, skoro neuhranjen, orlovski nos isticao je njegov prodoran pogled, ali bar mu se vraćala normalna boja lica, a glas i ponašanje ukazivali su na to da je opet onaj stari Holms.

Srdačno me je pozdravio kad sam seo preko puta njega. Imao sam čudan utisak da se budim iz sna. Kao da

poslednje dve godine nisu ni postojale, kao da nikad nisam upoznao svoju voljenu Meri, venčao se i preselio u naš dom u Kensingtonu, koji sam kupio od prihoda ostvarenih na biserima iz Agre. Kao da sam i dalje bio samac i živeo sa Holmsom i s njim delio uzbuđenja u traganju i otkrivanju još jedne misterije.

Pomislio sam da bi se i Holmsu više svideo takav razvoj događaja. Retko kad smo razgovarali o mojoj porodici. Kad sam se venčavao, bio je u inostranstvu i tada mi je palo na pamet da to nije bilo slučajno. Ne bi bilo pošteno reći da je moj brak bio zabranjena tema, ali postojao je prećutni dogovor da o tome nećemo razgovarati. Iako je Holms video da sam srećan i zadovoljan, velikodušno je odbijao da pokaže zavist. Kad sam ga prvi put posle venčanja posetio, raspitivao se o zdravlju gospođe Votson. Pošto posle toga nije tražio dodatne informacije, niti sam mu ih ponudio, samim tim mi je bilo još teže da shvatim njegovu prethodnu opasku.

„Gledate me kao da sam mađioničar”, primetio je Holms smejući se. „Pretpostavljam da ste digli ruke od čitanja Edgara Alana Poa?”

„Mislite od njegovog detektiva Dipena?”, pitao sam.

„Koristio je metod koji je nazvao racionacija. Po njegovom mišljenju, moguće je čitati najskrivenije misli jedne osobe bez neposrednog razgovora s njom. Potrebno je samo posmatrati njene pokrete, čak i skoro neprimetno pomeranje obrve. Zamisao je ostavila snažan utisak na mene, ali, koliko se sećam, vaš stav je bio malo potcenjivački...”

„I, nesumnjivo, sad treba da ispaštam zbog toga”, nastavio sam. „Ipak, da li zaista želite da mi kažete, Holmse,

da ste zaključili da je dete, koje nikad niste videli, bolesno samo po mom ponašanju za stolom dok smo jeli kolače?”

„I to, i još mnogo više”, uzvratilo je Holms. „Znam da dolazite sa stanice Holborn vijadukt i da ste zakasnili na voz iako ste žurno izašli iz kuće. Možda vam se sve to desilo jer trenutno nemate kućnu pomoćnicu.”

„Ne, Holmse!”, uzviknuo sam. „Neću više da vas slušam.”

„Da li grešim?”

„Ne. Potpuno ste u pravu. Ali kako je moguće...”

„Koristim jednostavan postupak posmatranja i deduktivnog zaključivanja u kome jedan podatak proizilazi iz drugog. Kada bih morao da vam objasnim, sve bi vam izgledalo nepodnošljivo jednostavno.”

„Ipak, moram da zahtevam objašnjenje.”

„Pa, pošto ste bili tako dobri i odlučili da me posetite, pretpostavljam da se moram povinovati vašem zahtevu”, uzvratilo je Holms zevajući. „Počnimo od okolnosti koja vas je dovela ovamo. Ako me pamćenje dobro služi, približavamo se drugoj godišnjici vašeg braka, zar ne?”

„U pravu ste, Holmse. Godišnjica je prekosutra.”

„Izabrali ste neobičan trenutak da se odvojite od supruge. Kao što ste i sami rekli, činjenica da ste odlučili da ostanete sa mnom, i to malo duže, nagoveštava da je imala izuzetno jak razlog da otputuje bez vas. Kakav bi to razlog mogao da bude? Koliko se sećam, gospođica Meri Morston – kako se nekad zvala – došla je u Englesku iz Indije i ovde nije imala nikog od prijatelja i porodice. Zaposlila se kao dadilja kod izvesne gospođe Sesilije Forester u Kambervelu,

gde ste je, naravno, upoznali. Gospođa Forester je bila veoma dobra prema njoj, naročito kad joj je bilo najteže, i pretpostavljam da su njih dve ostale vrlo bliske.”

„Upravo tako.”

„Dakle, sasvim je izvesno da je jedino ona mogla vašu suprugu da odvoji od doma. Pitam se samo koji bi razlog njihovog sastanka mogao da bude, ali pošto je hladno, odmah sam se dosetio bolesnog deteta. Siguran sam da bi obolelog dečaka prisustvo njegove dadilje posebno obodril.”

„Dečak se zove Ričard i ima devet godina”, dodao sam. „Ipak, kako ste mogli da budete tako uvereni da je oboleo od gripa, a ne od neke mnogo ozbiljnije bolesti?”

„Da je nešto ozbiljnije, siguran sam da biste zahtevali da počete s njom.”

„Do sada je vaše zaključivanje u svakom pogledu bilo sasvim ispravno”, rekao sam. „Ipak, to ne objašnjava kako ste znali da mislim o njima u tom trenutku.”

„Oprostite mi, molim vas, ali moram vam reći, dragi moj Votsone, da ste za mene otvorena knjiga i da svaki vaš pokret okreće novi list. Dok ste sedeli i pili čaj, primetio sam da su vam pažnju privukle novine na stolu pored vas. Brzo ste pogledali naslov, ispružili ruku i okrenuli ih licem nadole. Zbog čega? Možda zbog toga što vas je potresao izveštaj o nesreći voza kod Norton Ficvoren od pre nekoliko nedelja. Prvi izveštaji istrage o smrti deset putnika objavljeni su danas i to je, naravno, poslednje što biste želeli da pročitate pošto ste suprugu ispratili na stanicu.”

„Izveštaj me je zaista podsetio na njeno putovanje”, složio sam se. „A bolesno dete?”

„Kad vam je pogled s novina skrenuo na deo tepiha pored stola, sasvim jasno sam vam video osmeh na licu. Tu ste, naravno, nekad držali svoju doktorsku torbu, što vas je, svakako, podsetilo na razlog putovanja vaše supruge.”

„Sve je ovo nagađanje, Holmse”, bio sam uporan. „Rekli ste Holborn vijadukt, na primer. Mogla je biti bilo koja stanica u Londonu.”

„I sami znate da ne podnosim nagađanja. Ponekad je neophodno upotrebiti malo mašte kako bi se povezali dokazi, ali to nije isto. Gospođa Forester živi u Kambervelu. Londonska železnička kompanije Čatam i Dover ima redovne polaske sa stanice Holborn vijadukt. Smatrao bih da bi to bila logična polazna tačka čak i da niste ostavili kofer pored vrata. Odavde, dok sedim, sasvim jasno mogu da vidim da je nalepnica odeljka za ostavljanje prtljaga na stanici Holborn vijadukt zakačena za dršku.”

„A ostalo?”

„Mislite na činjenicu da ste ostali bez kućne pomoćnice i da ste žurno izašli iz kuće? Mrlja od crnog imalina na levoj manžetni ukazuje na oboje. Prvo, sami ste očistili cipele i to prilično nemarno. Drugo, u žurbi ste zaboravili rukavice...”

„Gospođa Hadson mi je uzela kaput. Mogla je da mi uzme i rukavice.”

„Da je to bio slučaj, ruke vam ne bi bile hladne kad smo se rukovali. Ne, Votsone, celokupno vaše ponašanje govori o neorganizovanosti i neredu.”

„Sve što ste rekli je tačno”, priznao sam. „I poslednja misterija, Holmse. Zbog čega ste potpuno sigurni da je moja supruga zakasnila na voz?”

„Čim ste stigli, osetio sam jak miris kafe na vašoj odeći. Zašto biste pili kafu neposredno pre dolaska kod mene na čaj? Zaključio sam da ste zakasnili na voz i da ste morali da ostanete sa suprugom duže nego što ste namerali. Ostavili ste kofer u odeljku za prtljag i s njom otišli u kafeteriju. Možda kod Lokharta. Čuo sam da im je kafa izvanredna.”

Pogledao sam ga i prasnuo u smeh. „Pa, Holmse”, rekao sam. „Vidim da ne moram da se brinem za vaše zdravlje. Izuzetni ste kao i obično.”

„Sve je to elementarno”, uzvratio je detektiv i nehajno odmahnuo. „Ipak, možda nam se sprema mnogo zanimljiviji izazov. Ako ne grešim, mislim da čujem nekog na ulaznim vratima...”

Naravno, gospođa Hadson se ponovo pojavila uvođeći muškarca koji je ušao u sobu kao da stupa na scenu Londonskog pozorišta. Bio je elegantno obučen – nosio je taman frak, svečanu košulju, belu leptir-mašnu, prsluk, rukavice, cipele od antilop kože, a preko ramena je prebacio crni ogrtač. U jednoj ruci je držao bele rukavice, a u drugoj štap od ružinog drveta sa srebrnom drškom i srebrnim vrhom. Tamna kosa mu je bila iznenađujuće duga, začesljana unazad iznad visokog čela, ali nije imao ni brkove ni bradu. Ten mu je bio beo, a lice bi mu bilo mnogo privlačnije da je bilo manje izduženo. Iako je, rekao bih, imao malo više od trideset godina, izgledao je starije zbog svog ozbiljnog držanja i očigledne nelagodnosti zbog toga što je došao. Odmah me je podsetio na neke moje pacijente koji su dolazili da se posavetuju sa mnom, one koji su odbijali da

priznaju da im nije dobro sve dok ih simptomi ne bi uverili u suprotno. Takvi su uvek bili najozbiljnije bolesni. Naš posetilac je stajao pred nama oklevajući. Čekao je na vratima i nervozno se osvrtao, dok je gospođa Hadson pružala Holmsu vizitkartu.

„Gospodine Karsterse”, rekao je Holms, „izvolite, sedite.”

„Oprostite mi, molim vas zbog toga što dolazim ovako... neočekivano i nenajavljeno.” Govorio je brzo, jasno i jednolično. I dalje je izbegavao da nas pogleda u oči. „Živim u Vimbltonu u blizini seoskog parka. Došao sam u grad na operu – ne mogu da kažem da sam raspoložen za Vagnera. Prvo sam svratio do kluba gde sam se sastao sa računovođom, koga poznajem godinama i smatram ga bliskim prijateljem. Kad sam mu ispričao o nevoljama koje su me zadesile i da sam zbog njih utučen i da mi je život postao nepodnošljivo težak, spomenuo mi je vaše ime i nagovorio me da se posavetujem s vama. Pošto se, sasvim slučajno, moj klub nalazi u blizini, rešio sam da odmah dođem kod vas.”

„Biće mi drago da vam posvetim punu pažnju”, rekao je Holms.

„A ko je ovaj gospodin?” Naš posetilac se okrenuo prema meni.

„Ovo je doktor Džon Votson, moj najbliži saradnik. Uveravam vas da mi sve možete reći u njegovom prisustvu.”

„U redu. Zovem se, kao što vidite, Edmund Karsters i bavim se prodajom umetničkih dela. Moja galerija Karsters i Finč nalazi se u Ulici Albemarl i radi već šest

godina. Specijalizovali smo se za dela poznatih umetnika s kraja prošlog i početka ovog veka: Gejnsboroa, Rejnoldsa, Konstabl i Tarnera. Siguran sam da su vam njihova dela poznata kao i da imaju izuzetno visoku cenu. Samo sam ove nedelje prodao dva Van Dajkova portreta jednom privatnom kolekcionaru za dvadeset pet hiljada funti. Posao nam je vrlo uspešan i razvija se uprkos – mogao bih reći, lošijim – galerijama koje niču po našim ulicama. Godinama gradimo ugled zasnovan na umerenosti i pouzdanosti. Među našim klijentima brojni su pripadnici aristokratije, a naše slike se mogu videti u najboljim vilama u zemlji.”

„A vaš partner, gospodin Finč?”

„Iako je Tobajas Finč mnogo stariji od mene, ravnopravni smo partneri. Nesuglasice se povremeno javljaju samo zbog toga što je on obazriviji i konzervativniji od mene. Na primer, ja sam izuzetno zainteresovan za neka nova dela koja potiču iz Evrope. Mislim na slikare koji su poznati kao impresionisti, recimo, Mone i Dega. Pre samo nedelju dana, ponudili su mi Pisaroov morski pejzaž, upečatljiv i bogatog kolorita. Moj partner, mili bože, imao je potpuno suprotno mišljenje. Uporno je tvrdio da takva dela liče na mrlje, i iako moram priznati, neki oblici nisu bili sasvim jasni iz blizine, nisam mogao da ga ubedim da ne shvata suštinu slike. Međutim, ne bih vas zamarao predavanjem o umetnosti, gospodo. Naša galerija je tradicionalna i za sada će tako i ostati.”

Holms je klimnuo glavom. „Molim vas, nastavite.”

„Pre dve nedelje, gospodine Holmse, primetio sam da me neko posmatra. Ridžvej hol, tako se zove moj dom,

nalazi se na jednoj strani uzanog puta, a malo dalje, na kraju je grupa kuća izgrađenih za sirotinju. Oni su nam najbliže komšije. Okruženi smo travnjacima, a iz moje garderobe imam pogled na seoski park. I baš u tom parku, u utorak ujutru, ugledao sam čoveka koji stoji raširenih nogu i prekrštenih ruku – odmah me je začudilo to što je bio potpuno nepomičan. Pošto je bio suviše daleko, nisam mogao dobro da ga vidim, ali rekao bih da je stranac. Nosio je dugačak šinjel sa postavljenim ramenima, ali svakako nije bio engleskog kroja. Zapravo, prošle godine sam bio u Americi i kad bih morao da pogađam, rekao bih da potiče odande. Međutim, još više me je začudilo, a ubrzo ću vam objasniti i zbog čega, što je nosio šešir, u stvari, kačket koji ponekad nazivaju nož za sir.

I ne samo to. Pažnju mi je privukao, ali i uznemirio i njegov položaj tela. Ni strašilo za vrane ne bi stajalo nepomičnije. Izgleda da nije ni primetio slabu kišicu koju je povetarac nosio preko travnjaka. Video sam da ima crne i prodorne oči jer mi se činilo da me strelja pogledom uprtim u moj prozor. Netremice sam ga gledao bar minut, možda i duže, i sišao da doručkujem. Međutim, pre nego što sam seo za sto, poslao sam slugu da proveru da li je čovek i dalje tamo. Nije bio. Sluga me je obavestio da u parku nema nikog.”

„Jedinstven događaj”, primetio je Holms. „Siguran sam da je Ridžvej hol lepa građevina. Svaki posetilac iz inostranstva mogao bi da zaključu da je dostojna razgledanja.”

„To sam i ja pomislio, ali nekoliko dana kasnije ponovo sam ga video i to u Londonu. Dok smo moja supruga i ja izlazili iz pozorišta – bili smo u Savoju – primetio sam ga

da stoji na drugoj strani ulice. Nosio je isti šinjel i kačket. Možda ga ne bih ni primetio, gospodine Holmse, da nije, kao i prvi put, nepomično stajao dok su ga ljudi zaobilazili sa svih strana. Izgledao je kao stena u reci punoj brzaka. Nažalost, ni tad nisam mogao jasno da ga vidim jer, iako je stajao potpuno osvetljen svetlošću ulične lampe, glava mu je bila u senci, koja mu je padala preko lica kao veo. Možda se namerno tako namestio.”

„Ipak, bili ste sigurni da je to isti čovek?”

„Nema sumnje.”

„Da li ga je videla vaša supruga?”

„Ne, niti sam želeo da joj ga spominjem da se ne bi uzrujala. Odmah smo otišli pošto nas je čekala kočija.”

„Vrlo zanimljivo”, primetio je Holms. „Čovekovi postupci nemaju nikakvog smisla. Prvo stoji usred seoskog parka, onda ispod ulične lampe. S jedne strane, kao da se silno trudi da ga primetite, ali s druge strane, ne pokušava da vam priđe.”

„Prišao mi je”, uzvratio je Karsters. „Zapravo, odmah sutradan kad sam se ranije vratio kući. Moj prijatelj Finč je ostao u galeriji i unosio crteže i gravure Semjuela Skota u katalog. Nisam mu bio potreban, a i dalje sam se osećao nelagodno posle dva susreta sa strancem. Stigao sam u Ridžvej hol malo pre tri sata – na svu sreću – jer sam ugledao lupeža kako prilazi ulaznim vratima. Kad sam ga pozvao, okrenuo se i pogledao me. Odjednom je potrčao prema meni. Pošto sam bio siguran da će me napasti, podigao sam štap da bih se odbranio. Ipak, njegova misija nije bila povezana sa nasiljem. Kad mi je prišao, prvi put sam

mu video lice: imao je tanke usne, tamnosmeđe oči i modar ožiljak na desnom obrazu, verovatno od nedavne rane od metka. Pio je – osetio sam po zadahu. Nije mi se obratio; samo je podigao ceduljicu i gurnuo mi je u ruku. Nisam stigao da ga zaustavim. Brzo je odjurio.”

„A ceduljica?“, pitao je Holms.

„Poneo sam je.”

Antikvar je izvadio četvrtasto parče papira presavijeno na četiri dela i pružio ga Holmsu. Holms ga je pažljivo raširio. „Moju lupu, Votsone, molim vas.” Kad sam mu dodao lupu, okrenuo se Karstersu. „Nije bilo koverta?”

„Ne.”

„To je veoma važno. Da vidimo...”

Na jednoj strani je velikim štampanim slovima bilo napisano samo šest reči.

CRKVA SVETE MERI. SUTRA. U PODNE.

„Papir je iz Engleske”, primetio je Holms. „Čak i ako posetilac nije. Primetili ste da je pisao velikim štampanim slovima, Votsone. Šta mislite zbog čega?”

„Da ne bi otkrio rukopis”, rekao sam.

„Moguće. Međutim, pošto čovek nikad nije pisao gospođinu Karstersu, a verovatno mu nikad više neće ni pisati, pomislili biste da mu skrivanje rukopisa uopšte ne bi bilo važno. Da li je poruka bila ovako presavijena kad vam ju je predao, gospodine Karsterse?”

„Ne. Mislim da nije. Ja sam je presavio.”

„Slika mi svakog minuta biva sve jasnija. Crkva koju spominje, crkva Svete Meri, pretpostavljam da je u Vimblodonu?”

„Da, u Hothaus lejnu”, odgovorio je Karsters. „Nekoliko minuta hoda od moje kuće.”

„Ni ovaj njegov postupak nema smisla, zar ne? Čovek želi da razgovara s vama i zbog toga vam uručuje poruku, ali ne progovara. Ni reč nije izustio.”

„Pretpostavio sam da želi nasamo da razgovara sa mnom, međutim, moja supruga Katrin je izašla iz kuće odmah posle njegovog odlaska. Stajala je u trpezariji, koja je okrenuta prilazu, i videla je šta se desilo. 'Ko je to bio? ', pitala je.

'Nemam pojma', odgovorio sam.

'Šta je hteo? '

Pokazao sam joj ceduljicu. 'Sigurno traži novac', rekla je. 'Videla sam ga kroz prozor – pravi grubijan. Prošle nedelje su Cigani bili u parku. Sigurno je jedan od njih. Edmunde, ne smeš da ideš.'

'Ne brini, draga', rekao sam joj. 'Ne nameravam da se sastanem s njim.'”

„Ubedili ste suprugu”, promrmljao je Holms. „Ipak, otišli ste u crkvu u naznačeno vreme.”

„Upravo tako – i poneo sam revolver. Nisam ga video. Crkva je slabo posećena i neprijatno hladna. Šetao sam po popločanom podu ceo sat i vratio se kući. Od tada ga nisam ni čuo ni video, ali sve vreme samo o njemu razmišljam.”

„Vi tog čoveka poznajete”, rekao je Holms.

„Da, gospodine Holmse. Potpuno ste u pravu. Zaista verujem da znam ko je, mada, moram da priznam, ne shvatam kako ste došli do tog zaključka.”

„Sasvim je očigledno”, odgovorio je Holms. „Videli ste ga samo tri puta. Zakazao vam je sastanak, ali nije se

pojavio. Nijedan detalj vaše priče mi ne ukazuje na to da vam od njega preti opasnost. Ipak, odmah na početku ste nam rekli da ste došli zbog nevolja i utučenosti i da ste poneli revolver kad ste išli da se sastanete s njim. Da, još uvek nam niste objasnili zbog čega je kačket toliko značajan.”

„Znam ko je i znam šta hoće. Užasnut sam jer me je pratio do Engleske.”

„Iz Amerike.”

„Da.”

„Gospodine Karsterse, vaša priča je izuzetno zanimljiva i ako imate vremena do početka opere ili ako biste se složili da se odreknete uvertire, mislim da bi trebalo da nam izložite sve detalje ovog slučaja. Spomenuli ste da ste bili u Americi pre godinu dana. Da li ste tada upoznali čoveka sa kačketom?”

„Nikad ga nisam upoznao, ali zbog njega sam otišao u Ameriku.”

„Pretpostavljam da nemate ništa protiv da napunim lulu? Nemate? Vratite nas u Ameriku pre godinu dana i recite nam kakav vas je posao odveo na drugu stranu Atlantika. Mislim da antikvari izbegavaju da stvaraju sebi neprijatelje. Izgleda, međutim, da ste vi baš to uradili.”

„Tako je. Moj neprijatelj se zove Kilan O’Donahju i proklinjem dan kada sam čuo to ime.”

Holms je dohvatio persijsku papuču, u kojoj je držao duvan i napunio lulu. U međuvremenu, Edmund Karsters je duboko udahnuo i s nama podelio sledeću priču.